"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Térképhasználat a gyakorlatban
Új ötletek földrajzórára

Dr. Kádár Anett – Varga Laura – Füzesiné dr. Sümeghy Borbála

A Szegedi Pedagógiai Oktatási Központ tanévelőkészítő szakmai napja – 2025. augusztus 26.

SZTE GEO MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport

KOFOP

MTA 200 ÉVES A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

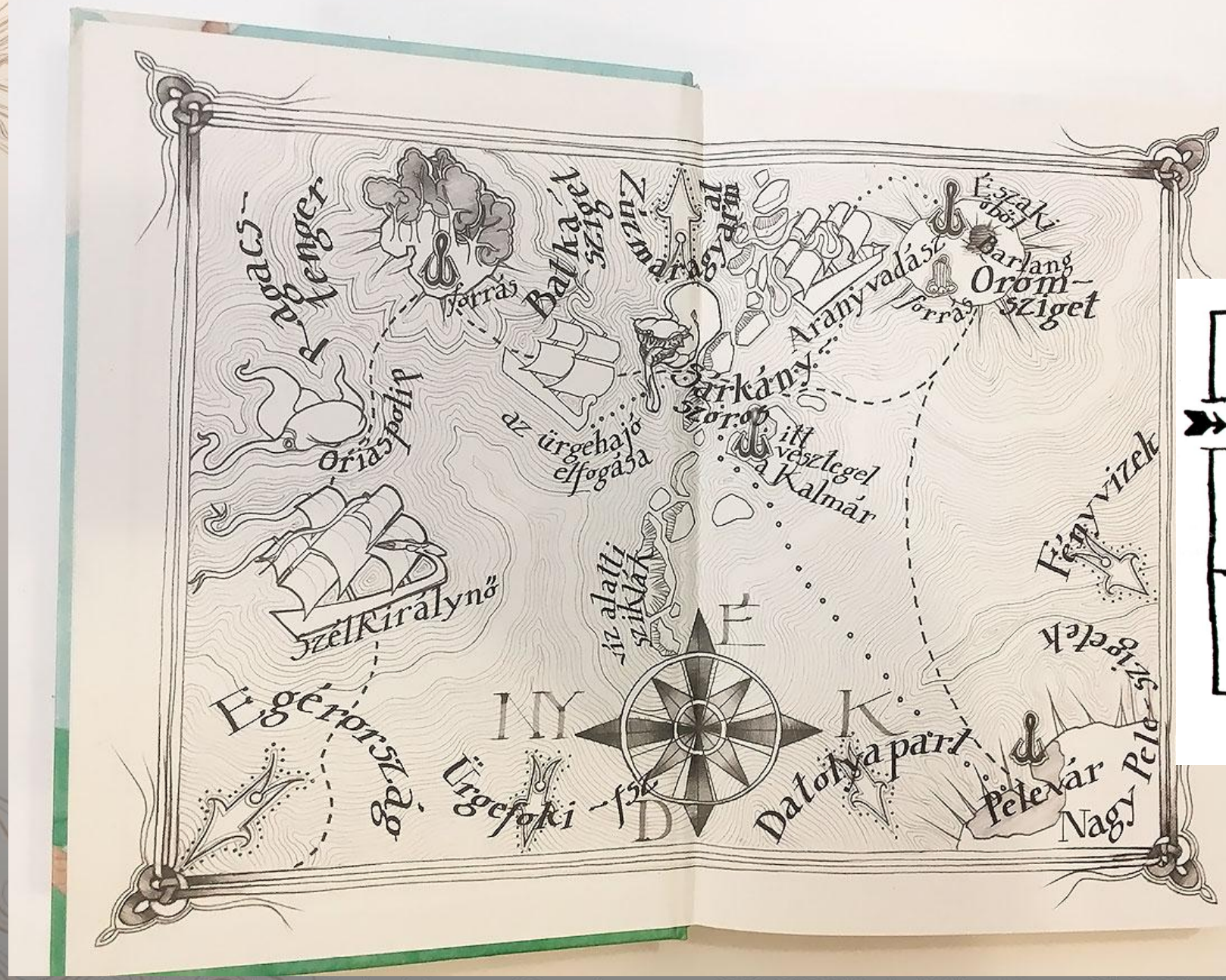
Miért kell külön is fejleszteni a térképolvasást?

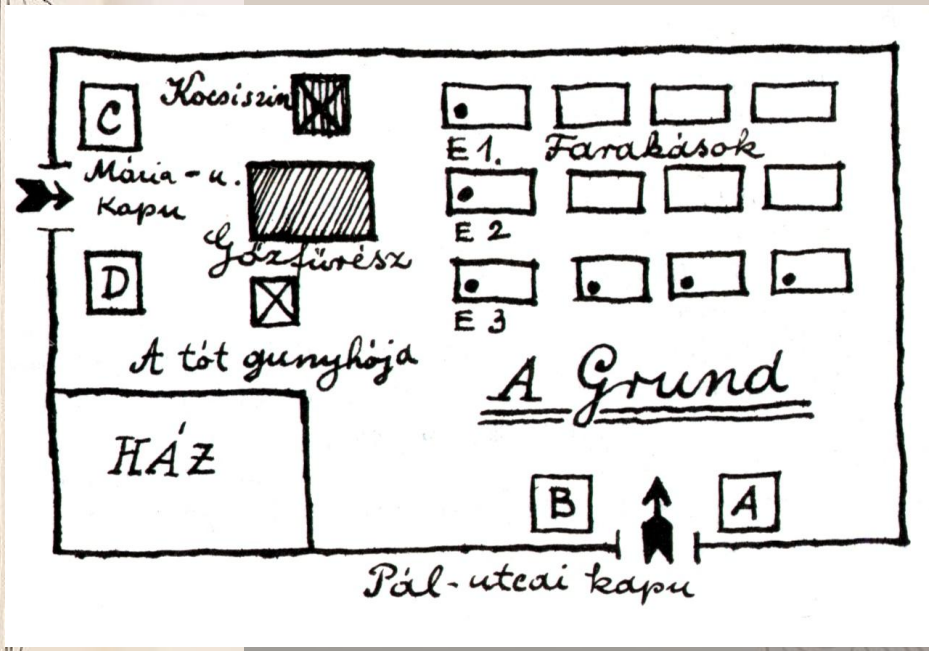
- Kerettantervi elvárások ←→A tanóra valósága
- Tankönyvi feladatok száma és típusa → készségfejlesztés?
- Alapvető térképolvasási problémák (égtájak, méretarány, jelrendszer stb.)!
- Szövegértési és matematikai készségekkel való kapcsolat

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

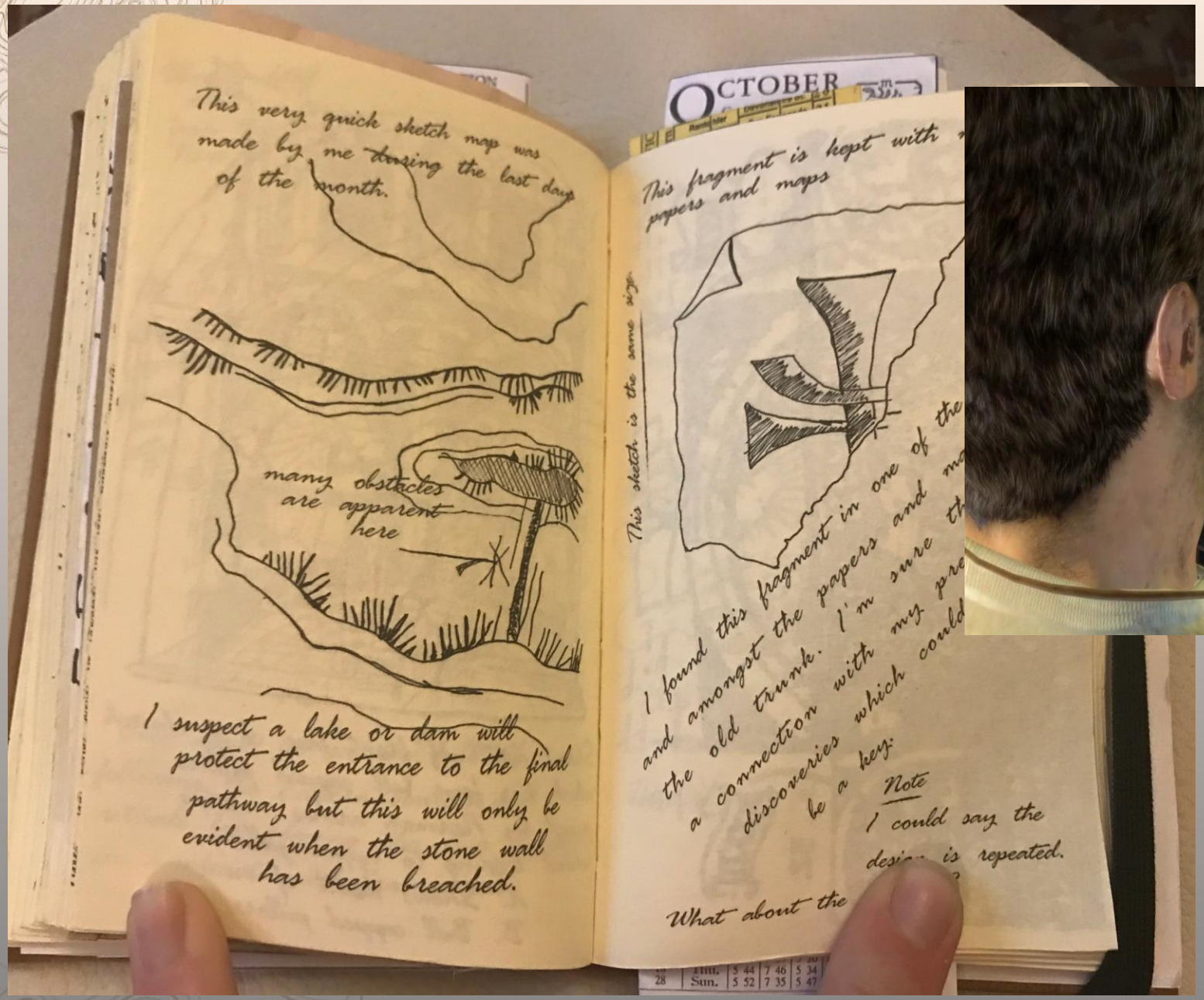
"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

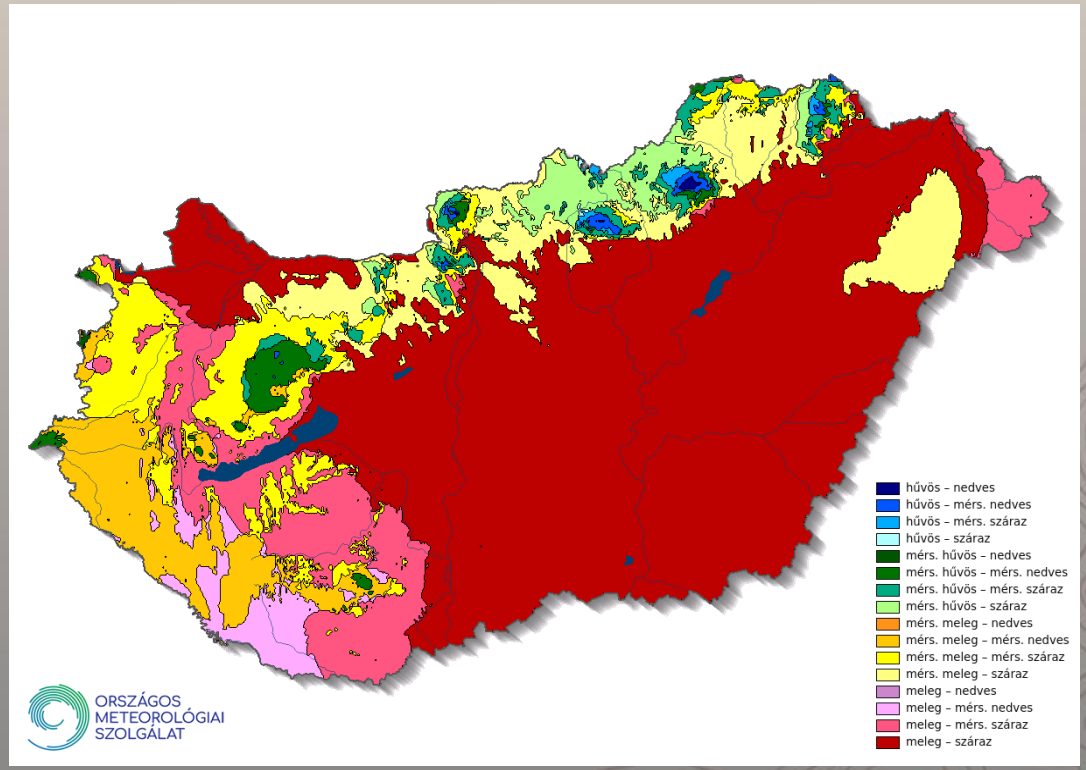

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

A térképolvasás, a szövegértés és a matematika kapcsolata

- Szöveges információ dekódolása
- Jelek dekódolása
- Matematika
  - méretarány, becslés, számolások a térképen
- Téri tájékozódás fejlesztése
- Kutatások szerint a térképolvasás fejlesztése javíthatja mind a szövegértési, mind a matematikai teljesítményt és viszont.

- Magyarország éghajlati körzetei 1991-2020 között Péczely osztályozása alapján *(met.hu)*

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Mi a nyári felejtés?

- A "nyári felejtés" – angolul „summer learning loss” vagy „summer slide”, „summer setback”) kifejezés
- Azt **a jelenség**et írja le, amikor a diákok a **nyári szünet alatt “elveszítik” (elfelejtik) az iskolai év során megszerzett tudásuk egy részét**.
- Kutatások szerint ez a visszaesés különösen a **matematikai és olvasási készségek** terén jelentős, és **nagyobb mértékben érinti a hátrányos helyzetű és/vagy tanulási nehézségekkel küzdő diákokat**.

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik.”

Minta

- Kiskunhalasi Fazekas Mihály Általános Iskola
- Vizsgált korosztály: 5-8. évfolyam
- Mintanagyság és demográfiai jellemzők:

Fő	5a	5b	6a	6b	7a	7b	8a	8b	Összesen (fő)	%
Fő	15	15	14	11	18	16	15	11	115	
SNI	3	4	3	1	3	6	3	2	25	22
BTMN	1	0	3	1	3	1	1	1	10	9

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Előzetes eredmények – évfolyam átlagok

%	2024 tavasz	2024 ősz
5a	63,27	67,56
5b	60,51	64,15
6a	48,74	59,82
6b	47,40	64,13
7a	67,36	71,34
7b	59,66	55,32
8a	60,83	-
8b	50,38	-

- javítás
- 5 % belüli javítás
- rontás

- Évfolyamok közti eltérések
- A “SS hatás” nem mutatkozik meg
  - Oka: ???

Megismerik a feladatokat ?

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Előzetes eredmények – SNI, BTMN-es tanulók

SNI	2024 tavasz (%)	2024 ősz (%)	Változás mértéke (%)
Tanuló 1	48,08	34,62	-13,46
Tanuló 2	32,69	86,8	54,1
Tanuló 3	80,77	88,7	7,9
Tanuló 4	63,46	24,5	-38,9
Tanuló 5	69,23	79,2	10,0
Tanuló 6	49,38	25,0	-24,4
Tanuló 7	32,50	50,0	17,5
Tanuló 8	62,50	84,38	21,88
Tanuló 9	79,17	59,57	-19,59
Tanuló 10	62,50	55,32	-7,18
Tanuló 11	48,94	44,70	-4,30
Tanuló 12	43,62	40,40	-3,20
Tanuló 13	8,51	27,70	19,10
Tanuló 14	68,09	53,20	-14,90
Tanuló 15	73,40	51,10	-22,3
Átlag			-5,5

BTMN	2024 tavasz (%)	2024 ősz (%)	Változás mértéke (%)
Tanuló 1	50,00	25,00	-25,00
Tanuló 2	36,25	32,8	-3,4
Tanuló 3	38,75	53,1	14,4
Tanuló 4	37,50	32,8	-4,7
Tanuló 5	40,00	46,88	6,88
Tanuló 6	87,50	57,45	-30,05
Tanuló 7	56,25	38,30	-17,95
Tanuló 8	60,42	78,72	18,31
Átlag			-5,20

"Az … 6 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

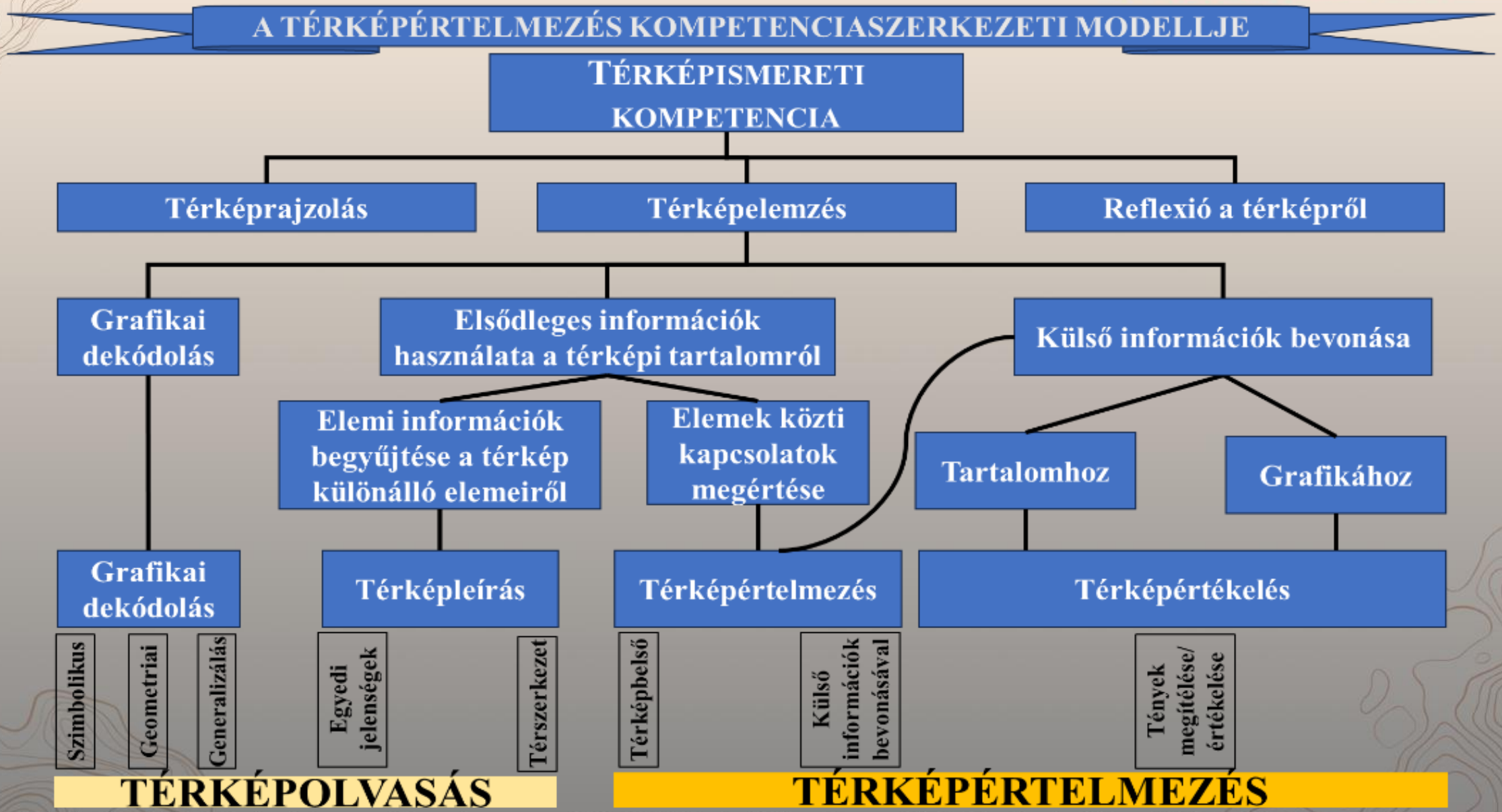
Mit értünk **térképolvasást fejlesztő feladat** alatt?

- ≠ ismeretellenőrző
- = térképolvasási és -használati **készséget, értelmezést, problémamegoldást fejleszt**
- Jelenlegi cél: elsősorban SzT + LT
- **Kívánt cél: A térképolvasási kompetenciamodell három fő elemének** (térképrajzolás, térképelemzés, reflexió a térképről) **részeit gyakoroltatja, összhangban a kerettantervi eredménycélokkal.**

- Jellemző feladattípusok általában:
  - információk összehasonlítása több térképen
  - tematikus térkép elemzése
  - útvonaltervezés
  - keresőhálózat, földrajzi koordinátarendszer használata
  - logikai következtetés térképi helyzet alapján
  - tanulói döntéshozatal térképi adatok felhasználásával

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Hemmers et al. (2010) ábrája alapján szerkesztette Tóth Á. (2024)

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Hallgatók által készített feladatok és fejlesztési célok

- Hallgató feladatírás különböző évfolyamokra és térképtípusokra (~150-200 db)
- A cél: sokoldalúság, differenciálhatóság, digitális és nyomtatható formák is
- Feladatjellemzők:
  - vizuális elemek erősítése (pl. domborzat, tematikus térkép, digitális térkép)
  - változatos feladattípusok
  - több szinten alkalmazhatók (évfolyamonkénti bontások ~ kerettanterv)

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Hogyan készülnek a feladatok?

- Feladatkészítés **egyénileg vagy párosával**
- **Rövid választ igénylő és hosszabb projektfeladatok** egyaránt
- **Érettségi** feladattípusok, **gondolkodtató** és **problémamegoldó** kérdések beépítése
- Általános- és középiskolai **földrajzi atlaszhoz igazodó** feladatok
- Saját szerkesztésű térképek (pl. **játékosítás**, konkrét témához kapcsolódóan)

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

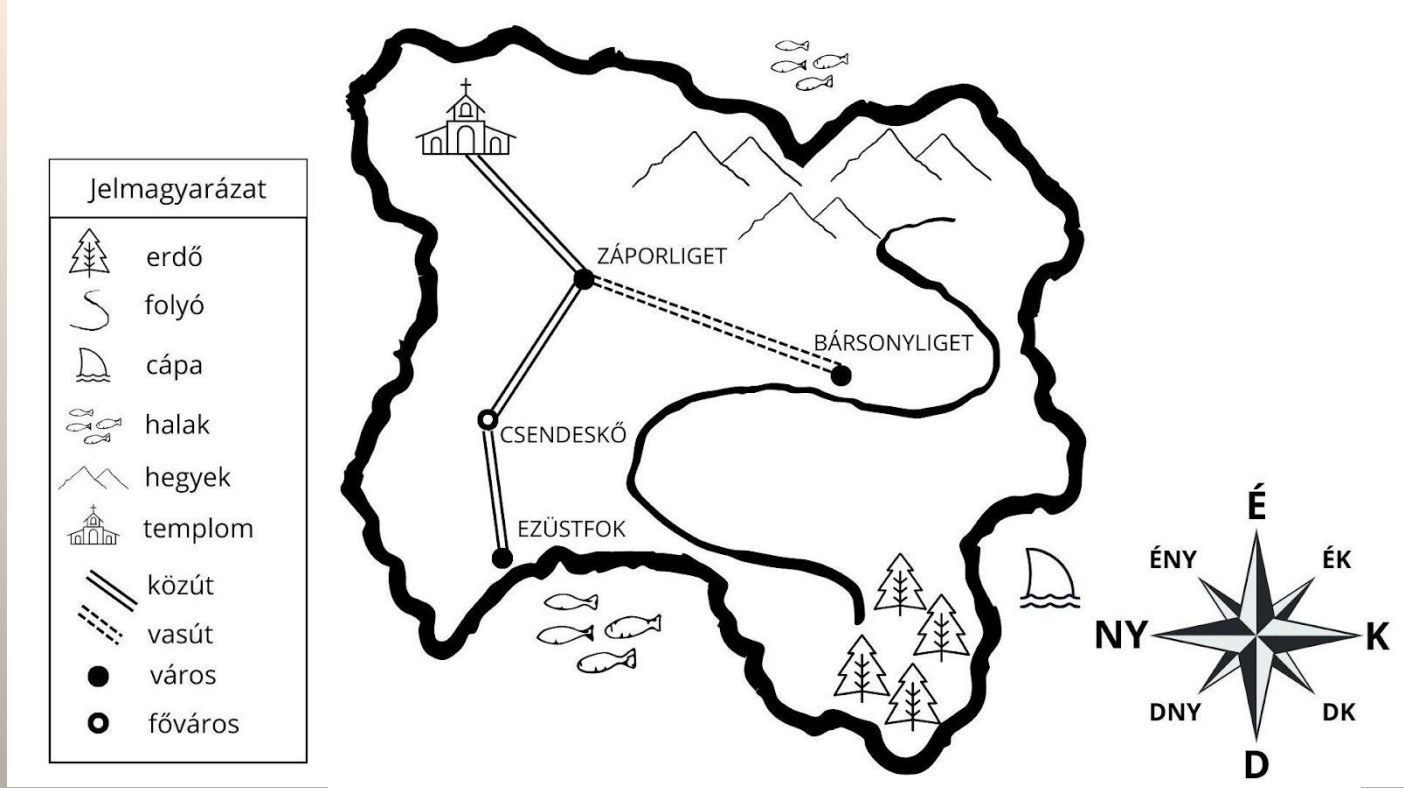
Példák a feladatokra

A felfedezők próbája – igaz vagy hamis? c. feladat

3-6. évfolyamig alkalmazandó

A játékos települések és objektumok azonosításával igaz-hamis feladat

Égtájak és a jelmagyarázat használata párhuzamosan → rendszerben való gondolkodás, szemléleti és logikai térképolvasás, szövegértés fejlesztése

Igaz (I) vagy hamis (H)? Írd a megfelelő válasz betűjelét az állítások elé. Hamis állítás esetében jelöld áthúzással a hibát, és írd fölé a helyes megoldást!

1. _____ A templomtól délkeletre található Záporliget települése.
2. _____ A sziget északi részét hegyvidék borítja.
3. _____ Záporligetből csak közúton lehet eljutni Bársonyligetbe.
4. _____ A sziget fővárosa az erdőtől délkeletre fekszik.
5. _____ Ezüstfok települése halászattal foglalkozik.
6. _____ Ha Ezüstfokból először északra, majd északkeletre indulunk, Záporligetbe érkezünk.
7. _____ Cápaveszély van a sziget nyugati partjain.
8. _____ Bársonyliget a folyó bal partján fekszik.

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Példák a feladatokra

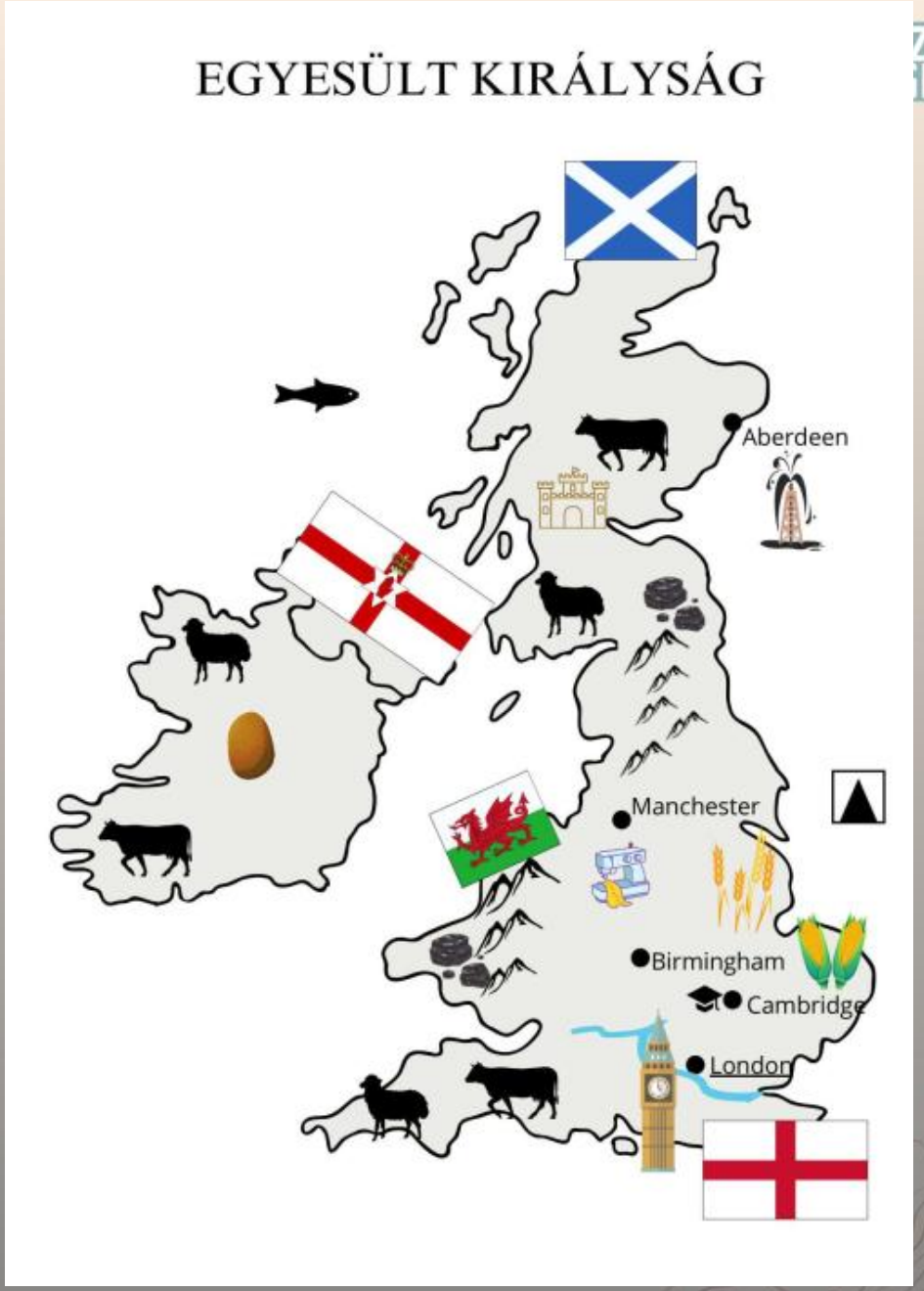
Szimbólumok nyomában c. feladat

8. évfolyam (témakör: Európa földrajza)

Csoportmunkában 5 európai ország jellemzőinek feldolgozása egy tematikus térkép készítésével

Segédanyagok: vaktérkép, objektumok nyomtatható formában

Rendszerben való gondolkodás, téri tájékozódás, szemléleti és logikai térképolvasás fejlesztése, együttműködésre való nevelés

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Példák a feladatokra

Szeged nagyvárosi problémái c. feladat

9. évfolyam

Szövegkiegészítés két fajta térkép/fotók segítségével

A térképhasználat célja a szemléltetés és a helyi vonatkozások nyomatékosítása

Prototípus kipróbálása → tanítási gyakorlat 2.

Kauzális gondolkodás, szemléleti és logikai térképolvasás fejlesztése, aktualizmusok a földrajzórán, társadalmi érzékenyítés, környezettudatosságra való nevelés, együttműködésre való nevelés

Az MTA-SZTE Földrajz-szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Miért értékes ez a pedagógusok számára?

- **Időt spórol** → kész, kipróbált feladatok, amelyek ingyenesen letölthetők lesznek
- **Szemléletformáló** → nem „csak térképolvasás”, hanem értelmezés, értékelés, gondolkodás
- **Rugalmasan beilleszthető** → tanóra, projektek, szakkörök, differenciálás
- **Digitálisan is használható** → adaptálható Padletre, Wordre, űrlapokra stb.
- **Terv**ben van a **virtuális tér**re történő fejlesztés, valamint a **valós földrajzi tér**ben történő feladatok, játékos feladatok fejlesztése is.

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

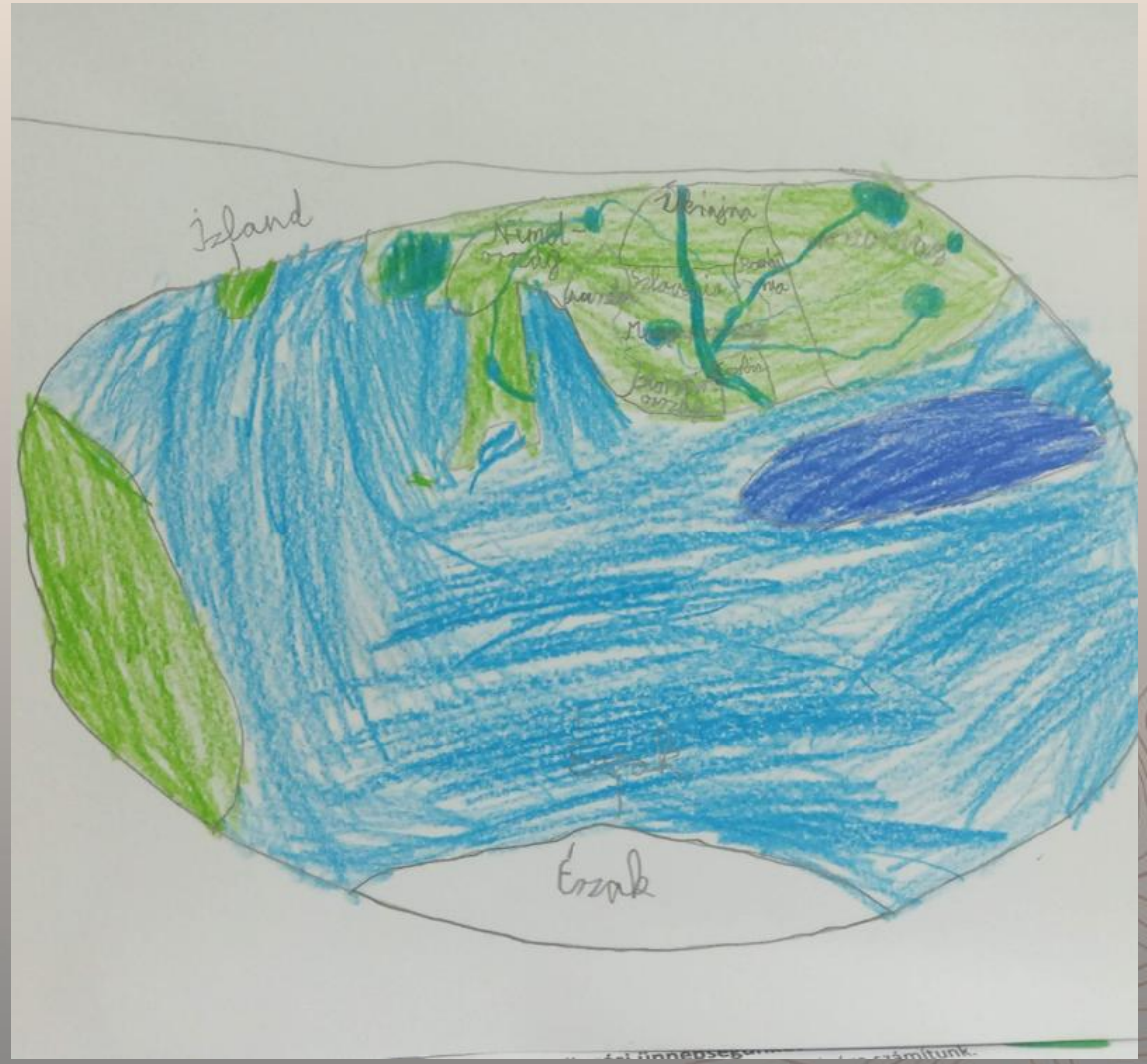
Hatékonyságvizsgálat terve

- A 2025/26-os tanévben kerül sor iskolai tesztelésre (5–10. évfolyamon)
- Elő- és utóteszt segítségével mérjük a fejlődést kontrollcsoportok bevonásával a kísérleti csoportok mellett
- Kutatási kérdések:
  - Milyen hatékonysággal fejleszt?
  - Milyen típusú feladat fejleszt leginkább?
  - Van-e különbség évfolyam, előzetes tudásszint vagy nem szerint?
  - Esetleges összefüggések vizsgálata a szövegértési és a matematikai kompetenciákkal
- Az iskolák bevonása folyamatos, elsősorban a kutatócsoport kapcsolataira épít, de várunk érdeklődőket

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Útravaló

- Nem elég csak nézni **a térképet**, **meg is kell tanítani használni**.
- **A tanulói térképolvasás tanítható és fejleszthető** – „csak” célzottan kell vele foglalkozni.
- A feladataink segítenek abban, hogy a tanulók ne csak felismerjék, hanem értelmezzék is a térképet, valamint fejlesztik a kritikai és reflektív gondolkodást.

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

A reklám helye

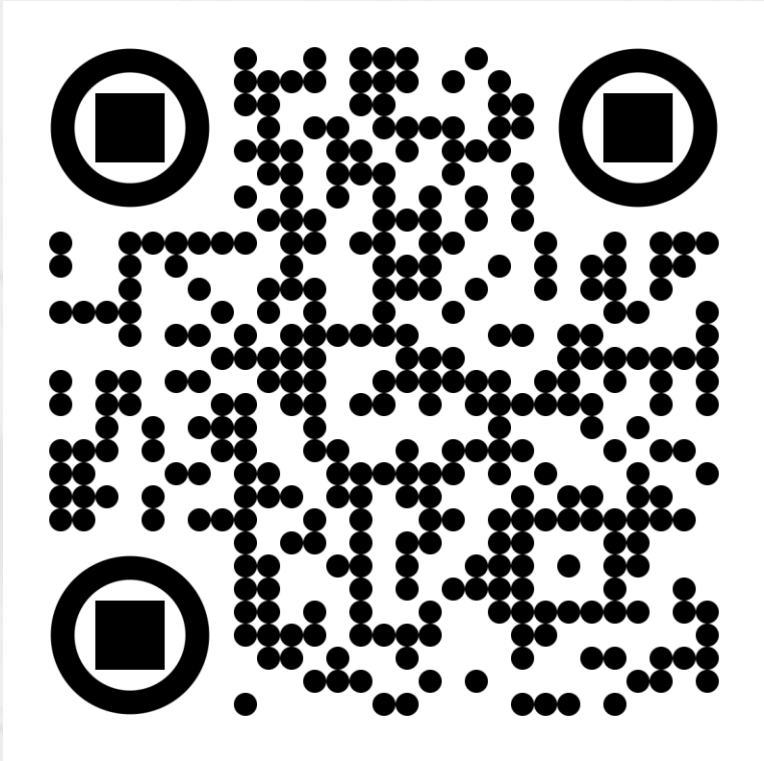
"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

SZTE GEO | MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport

KOFOP

MTA 200 ÉVES A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Köszönjük a figyelmet!

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026 közötti időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."